

Gutowski
Wspólnicy
Adwokaci

Poznań, dnia 2 sierpnia 2023 r.

Memorandum informacyjne

Zagadnienia istotne do ujęcia w ramach projektu ustawy o zawodzie psychoterapeuty Z uwzględnieniem podziału na izby wyodrębnione w celu prowadzenia działalności w zakresie określonego nurtu psychoterapii

Zleceniodawca: Polskie Towarzystwo Terapii Poznawczej i Behawioralnej im. prof. Zdzisława Bizonia z siedzibą w Warszawie

I. Założenia projektu:

1. Zgodnie z założeniami Zleceniodawcy, analizie poddane zostały istotne zagadnienia wymagające regulacji w ramach zawodu psychoterapeuty, z uwzględnieniem następujących założeń:
 - a. Utworzenie samorządu zawodowego psychoterapeutów i regulacja zawodu jako zawodu zaufania publicznego;
 - b. Wyodrębnienie uznanych naukowo nurtów psychoterapii jako odrębnych ścieżek zawodowych, zakładających odrębny system szkolenia oraz niezależność pomiędzy poszczególnymi nurtami psychoterapii;
 - c. Uwzględnienie różnic pomiędzy poszczególnymi nurtami psychoterapii w zakresie wymagań związanych z kształceniem i uzyskaniem prawa do prowadzenia psychoterapii;
 - d. Różnicowanie tytułu zawodowego w zależności od wykonywania zawodu psychoterapeuty w określonym nurcie;
 - e. Ujęcie regulacji związanych z zawodem psychoterapeuty w jednej ustawie;

II. Analiza zagadnień problemowych

2. Za wzorzec do analizy przyjęte zostało zastosowane przez ustawodawcę rozwiązanie z ustawy o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, wyodrębniające w ramach jednego aktu prawnego rozwiązania prawne dla zawodu architekta oraz zawodu inżyniera budownictwa¹. Ubocznie, analizie poddane zostały również inne ustawy kreujące samorządy zawodowe, celem nakreślenia zagadnień, które powinny zostać poddane dyskusji

¹ Ustawa o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa z dnia 15 grudnia 2000 r. (tj. z dnia 27 stycznia 2023 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 551).

w środowisku zawodowym psychoterapeutów, w związku z toczącymi się pracami parlamentarnymi.

3. Wymaga zaznaczenia, że ustawodawca w ramach ustawy o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa nie kreuje jednego samorządu z podległymi mu jednostkami, a niezależne od siebie samorzady, których ustrój został określony poprzez przepisy wspólne. Każda izba wyodrębniona w ramach ustawy ma przy tym własną osobowość prawną.
4. Wymaga zaznaczenia, że ustawodawca polski nie stosuje konstrukcji, w której dochodzi do zrzeszania przedstawicieli różnych zawodów zaufania publicznego w ramach jednego samorządu. W zawodach, dla których charakterystyczna jest specjalizacja (prowadzenie działalności zawodowej w ramach skonkretyzowanego obszaru danej dziedziny) jak np. zawody prawnicze czy zawód lekarza, pozostaje ona neutralna dla praw i obowiązków związanych z przynależnością do samorządu i nie wpływa na uzyskanie prawa wstąpienia do samorządu zawodowego na jednolitych zasadach.

Zagadnienia wymagające regulacji	Uwagi prawne
<p>Definicja zawodu psychoterapeuty oraz czynności zawodowe psychoterapeuty</p>	<p>Definicja zawodu to element każdej ustawy, na mocy której kreowany jest zawód zaufania publicznego. Taka definicja określa, jaki tytuł zawodowy podlega ochronie prawnej i kto może się nim posługiwać.</p> <p>Prawidłowe zdefiniowanie zawodu powinno pozwolić na określenie, jakie czynności zawodowe mogą być wykonywane przez osoby, które uzyskały uprawnienia i jednocześnie, jakie czynności zostały na ich rzecz zastrzeżone. Nieprawidłowa definicja może skutkować powstaniem sporów związanych ze zbyt wąskim zdefiniowaniem czynności zawodowych psychoterapeuty (wyłączając czynności, które zgodnie ze stanowiskiem środowiska są charakterystyczne dla tego zawodu) lub też ze zbyt szerokim zdefiniowaniem zakresu czynności zawodowych, co doprowadziłoby do niezasadnej reglamentacji działalności gospodarczej, niecharakterystycznej dla zawodu psychoterapeuty.</p> <p>Definicja powinna też pozwolić na dystynkcję zawodu psychoterapeuty od innych zawodów zaufania publicznego, np. zawodu psychologa. W przypadku utworzenia pojęcia o krzyżujących się zakresach – konieczne byłoby również wprowadzenie w treści ustawy regulacji pozwalających na określenie, jakie czynności mogą być wykonywane przez przedstawicieli różnych zawodów.</p> <p>Poniżej przedstawione zostały różne propozycje zdefiniowania psychoterapii wraz z uwagami co do formułowanych propozycji.</p>

Definicja proponowana w projekcie 1.01.2024- do art. 5.2 Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego	Definicja psychoterapii/psychoterapii poznawczo-behawioralnej proponowana przez Zleceniodawcę	Definicja ogólna uzgadniana w środowisku zawodowym psychoterapeutów
<p>Psychoterapia to celowe i planowane oddziaływania psychologiczne, zmierzające do złagodzenia lub usunięcia objawów zaburzenia oraz do poprawy funkcjonowania psychicznego i społecznego, wspierające dążenia jednostki lub rodziny do zdrowia i rozwoju, kierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi;</p> <p>Uwagi: definicja o dużym stopniu ogólności, nie wyszczególnia i nie określa uznanych nurtów psychoterapii, w ramach których może być ona prowadzona, brak jednoznacznej dystynkcji czynności zawodowych psychoterapeuty od czynności nieposiadających takiego charakteru. Jednocześnie oddziaływania zostały określone jako „psychologiczne” co oznacza konieczność sprecyzowania, jakiego rodzaju miałyby to być oddziaływania.</p>	<p>Psychoterapia - leczenie metodami psychologicznymi - to specjalistyczne interwencje oparte na wynikach badań naukowych, dotyczących zidentyfikowanych mechanizmów psychologicznych, podtrzymujących dystres i skuteczności metod modyfikacji tych mechanizmów w pokonywaniu trudności w funkcjonowaniu i/lub problemów przejawiających się jako zaburzenia psychiczne. Psychoterapia jako metoda leczenia jest oparta na współpracy, specjalistycznej wiedzy, dostosowana do potrzeb, preferencji i oczekiwań kulturowych osób z niej korzystających.</p> <p>Terapie oparte na dowodach zostały rygorystycznie przetestowane w randomizowanych, kontrolowanych badaniach lub serii studiów przypadku i udowodniono, że przynoszą skuteczne wyniki;</p> <p>Uwagi: definicja pomimo doszczegółowienia oddziaływań psychoterapeutycznych nie wyszczególnia i nie określa uznanych nurtów psychoterapii, w ramach których może być ona prowadzona, brak jednoznacznej dystynkcji czynności zawodowych psychoterapeuty od czynności nieposiadających takiego charakteru. Nie zostały również skonkretyzowane badania naukowe, od których uzależnione byłoby zakwalifikowanie oddziaływań jako psychoterapeutycznych.</p>	<p>Psychoterapia polega na celowym i zamierzonym oddziaływaniu psychologicznym, ukierunkowanym na leczenie zaburzeń psychicznych i psychosomatycznych, zapobieganie zaburzeniom psychicznym i psychosomatycznym oraz poprawę funkcjonowania psychicznego oraz społecznego. Oddziaływanie psychoterapeutyczne bazuje na relacji terapeutycznej. Opiera się na systemie teoretycznym, wypracowanym w ramach jednej z pięciu grup podejść psychoterapeutycznych: psychoanalityczno-psychodynamicznych, humanistyczno-doświadczeniowych, poznawczo-behawioralnych, systemowych oraz integracyjnych. Psychoterapia jest stosowana przez psychoterapeutów w relacji indywidualnej, wobec rodzin, par oraz grup osób.</p> <p>Uwagi: definicja określa uznane nurty psychoterapii, w ramach których może być ona prowadzona, co zmniejsza zakres sporu w zakresie dystynkcji czynności zawodowych psychoterapeuty od czynności nieposiadających takiego charakteru. Również w tym przypadku oddziaływania zostały określone jako „psychologiczne” co oznacza konieczność sprecyzowania, jakiego rodzaju miałyby to być oddziaływania.</p>
<p>Wyodrębnienie samorządów</p>	<p>Wzorem rozwiązania zastosowanego w ustawie o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, możliwe jest utworzenie kilku samorządów w ramach jednej ustawy. Ich ustrój, obowiązki (np. obowiązek posiadania ubezpieczenia OC) i zasady funkcjonowania określają wówczas te same przepisy, a konstrukcja prawna samych samorządów jest taka sama.</p>	

	<p>Przepisy ustrojowe są w takim przypadku stosowane do każdego utworzonego w ramach ustawy samorządu. Jedynie elementy różnicujące pozostają poza wspólnym zakresem regulacji ustawowej i mogą, zależnie od woli ustawodawcy, albo zostać uregulowane w przepisach szczególnych, albo stanowić czynności rozstrzygane przez samorzady wewnętrzne, w ramach delegowanych kompetencji.</p> <p>Wyodrębnienie samorządów w ramach zawodu psychoterapeuty musiałoby w konsekwencji zakładać osiągnięcie porozumienia w ramach konsultacji ze środowiskiem co do zasadności ich wyodrębnienia.</p> <p>Część wspólną, dotyczącą wszystkich samorządów stanowiłyby w tym przypadku przepisy ustrojowe, określające organizację i funkcjonowanie samorządu. Mogą to być przepisy dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zasad funkcjonowania i kompetencji organów samorządu; - finansów samorządu; - zasad nawiązania i ustania statusu członkostwa w samorządzie; - praw i obowiązków członków samorządu; - zasad ogólnych dot. odpowiedzialności dyscyplinarnej;
<p>Organy samorządów</p>	<p>Przy założeniu utworzenia kilku samorządów w jednej ustawie, należałoby określić organy, które powinny stanowić podstawę ustroju i zarządu samorządu. Organy te powinny mieć również określone zadania (zwyczajowo ustawodawca ustanawia takie regulacje na poziomie krajowym oraz regionalnym).</p> <p>Ponieważ kwestia organów jest kwestią ustrojową, wydaje się, że zagadnienie to mogłoby być uregulowane w sposób tożsamy dla wszystkich nurtów, w ramach których wykonywany miałby być zawód psychoterapeuty. Ustawa powinna wówczas określać całościowo ustrój, zadania i kompetencje poszczególnych organów samorządowych.</p>
<p>Członkostwo w samorządzie</p>	<p>Regulacje dotyczące członkostwa w samorządzie to przepisy ogólne, dotyczące wpisu na listę członków, praw i obowiązków członków samorządów, przyczyn uzasadniających skreślenie z listy członków. Przepisy te, jako przepisy ogólne mogłyby zostać ustalone jako wspólne dla poszczególnych samorządów wyodrębnionych w ramach ustawy.</p>
<p>Odpowiedzialność dyscyplinarna</p>	<p>Ogólne zasady dotyczące sądownictwa dyscyplinarnego, jako przepisy o charakterze ustrojowym mogłyby zostać ustalone jako wspólne dla poszczególnych samorządów tworzonych w ramach ustawy. <u>Element różnicujący</u> mogłyby stanowić w tym przypadku odrębne uregulowania dotyczące etyki, przyjęte przez organy samorządów w przypadku przyjęcia innych standardów wyznaczających kryteria rzetelności zawodowej w ramach</p>

	<p>psychoterapii określonych nurtów. Kwestia ta wymagałaby konsultacji w ramach środowiska zawodowego z uwagi na ryzyko kształtowania się zróżnicowanych standardów rzetelności zawodowej w ramach psychoterapii określonych nurtów.</p>
Warunki wykonywania zawodu i szkolenie	<p>Analiza stanu faktycznego prowadzi do wniosku, że w zakresie zawodu psychoterapeuty, warunki, od których uzależnione jest wykonywanie zawodu w ramach poszczególnych nurtów stanowią <u>kluczowy element różnicujący</u>. Różnice w ramach wykształcenia wymaganego do prowadzenia terapii w ramach poszczególnych nurtów są na tyle daleko idące, że trudne jest wyodrębnienie części wspólnej szkolenia czy też jednego państwowego egzaminu, od którego uzależnione mogłoby zostać uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu psychoterapeuty.</p> <p>Kwestia szkolenia musiałaby w związku z tym zostać opracowana odrębnie w odniesieniu do każdego nurtu psychoterapii i wydaje się celowe rozważenie wprowadzenie uregulowań indywidualnych w tej kwestii. Do decyzji ustawodawcy należałoby w tym przypadku określenie ram szkolenia, które powinny być regulowane na poziomie ustawy (np. określenie poszczególnych trybów szkoleń i warunków wstępnych odrębnie dla każdego nurtu psychoterapii). Pozostawienie w tym zakresie swobody decyzyjnej samorządom w ramach delegacji kompetencji nie pozwalałoby na wyznaczenie jasnych zasad, które musi spełniać kandydat ubiegający się o uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, co stwarzałoby ryzyko nieuzasadnionej reglamentacji działalności gospodarczej. Wydaje się w związku z tym, że ustawa mogłaby określać kluczowe warunki, od których uzależnione jest uzyskanie uprawnień psychoterapeuty danego nurtu, jako przepisy szczególne dla poszczególnych samorządów zawodowych, po odpowiednich konsultacjach w środowisku zawodowym. W tej kwestii ustawodawca ma możliwość określenia warunków specyficznych dla danego nurtu, jednak kryteria te, muszą zostać określone w sposób jasny i jednolity, w celu uniknięcia zarzutu nieuzasadnionej reglamentacji działalności gospodarczej. Z punktu widzenia prawa istotne jest, by zachowana została zasada, zgodnie z którą każdy, kto ubiega się o uzyskanie uprawnień zawodowych i spełnił wymagane warunki uzyskał prawo do wykonywania zawodu.</p>
Mienie	<p>Ustawa powinna regulować podstawową zasadę gospodarowania mieniem samorządu, którym powinien on dysponować, posiadając osobowość prawną. Wydaje się zasadne przeanalizowanie sposobu przekazania mienia poszczególnym samorządom w momencie ich tworzenia – bez właściwych regulacji brak byłoby bowiem w tej kwestii automatyzmu i kontynuacji w powiązaniu z działalnością aktualnie funkcjonujących Stowarzyszeń.</p>

III. Zastrzeżenia końcowe

1. Podstawę sporządzenia niniejszego memorandum stanowi stan faktyczny podany przez Zleceniodawcę oraz przedłożone przez Zleceniodawcę dokumenty. Opiniujący nie weryfikował, czy przedstawiony przez Zleceniodawcę stan faktyczny znajduje swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości.
2. Niniejsze memorandum uwzględnia aktualny na dzień jego sporządzenia stan prawny. Zmiany stanu prawnego, orzecznictwa sądów powszechnych, jak i interpretacja przepisów po dacie sporządzenia memorandum mogą mieć wpływ na zmianę zawartej w memorandum oceny prawnej oraz wniosków.
3. Niniejsze memorandum stanowi prezentację rozwiązań prawnych, które mogą zostać rozważone przy regulacji statusu zawodowego psychoterapeuty i nie stanowi rekomendacji przyjęcia któregokolwiek z nich.

Justyna Baniewska
adwokat

prof. dr hab. Maciej Gutowski
adwokat